

Türk Düşüncesine Yön Verenler

– Şehsuvaroğlu · 26 Temmuz 2012

Alternatif Yayınları genç nesillere yönelik bir dizikitap bastı. "Türk Düşüncesine Yöne Verenler" adını alan bu dizide 25 kadar kitap var. Namık Kemal'den başlayarak Mehmed Akif, Ziya Gökalp, Yahya Kemal, Yusuf Akçura, Zeki Velidi Togan, Osman Turan, Mümtaz Turhan, Peyami Safa, Atsız, Necip Fazıl, Nurettin Topçu, Sabri F. Ülgener, Erol Güngör, Seyit Ahmet Arvasi, Cemil Meriç, Dündar Taşer, Galip Erdem gibi isimler etrafında biyografi kitaplarının köklerinden üstelik de yakın köklerinden kopmağa başlayan gençlik üzerinde yeniden köklerini bulma ve yitik şehrini nşa etmede müsbet rolü olacaktır.

Türkiye'de yukarıda sayılan isimler konusunda mebzul miktarda biyografi çalışması bulunduğu ve yeni bir biyografi kitabı çıkarmanın gereksizliği görüşünde bulunan çok insan vardır. Meselâ Mehmed Akif ve Necip Fazıl üzerine yazılmış bir hayli eser var kütüphanelerde...

Gerçekten de bu dizi hazırlanırken bu konu çok tartışılmış olmakla birlikte; biyografileri kaleme alacak olanların bunu Türk düşüncesine yön verenler ailesinden bir takım çıkarsamalar eşliğinde belli bir perspektiften gerçekleştirmeleri söz konusu olduğundan bütün bir diziye tek bir kitapmış gibi sahip olma ihtiyacı vuku bulacağından daha önce adı geçen düşünce adamlarımız üzerine ne kadar çok kitap yayınlanmış olursa olsun; bu dizi ve her bir kitabı da yeni olacaktır.

Batılılaşma ve Karşısında

Türk Düşüncesine Yön Verenler dizisi başlı başına bir Türk Düşüncesi bulunabileceği iddiasından hareket etmektedir. Gerçekten de birkaç asırlık Batı Düşüncesi içinde bir Alman düşüncesinden, bir İngiliz düşüncesinden, Fransız düşüncesinden ve bunların altında çeşitli felsefe okullarından bahsedilirken niçin bir Türk düşüncesinden bahsedilmemiş olunmasını alışıla gelindiği gibi az gelişmişlikle açıklamanın abesliği üzerinde durulmalı değil midir?

Geçen yüzyılın ve onu hazırlayan bir önceki yüzyılın gerilemekte olan veya gelişmesi durdurulmuş bir medeniyetin yerine hüküm icra eden bir başka medeniyet tarafından giderek içerden bir tazyike de maruz bırakılacak şekilde muhasara altına alınması, kendi tabii hayatını yaşayan bir toplumun ve entellektüellerinin Batılılaşma ve onun karşısında direnme açısından bambaşka; hem kendi, hem de kendi olmayan bir fikirler ve siyasetler yumağına sarılmasına sebep oldu. Açıkçası Osmanlı aydını bir intelijensiya halinde Osmanlı toplum düzeninin organik bir parçası iken, birdenbire 19. Yüzyılın başından itibaren Batı'daki fikirlerle ve kendi gerilemesiyle baş başa kaldı ve Batı tarzında eserler vermeye başladı. Roman sanatının girişiyle birlikte düşünce sistemleri konusunda da artık yeni bir devir başlıyordu. Devlet-i Âli Batı'nın yeni çağ stratejisi olan Şark Meselesi etrafında yeni tehditler karşısındaydı. Bunları eski direnç noktalarıyla bertaraf etmeğe imkân yok gibiydi. Öte yandan hem yeni sistemler, hem de Osmanlı'nın yeni yüzyıl içinde karşılaştığı tehlikelerle dolu yeni ilişkiler ağında

toplumunu bir arada tutma insiyakı fikirlerle siyaset tarzlarını buluşturuyordu. Geçen bir buçuk asırdır hayli dile getirilmiş ve defalarca tartışılmış Üç Tarz-ı Siyaset aslında Osmanlı aydınının devleti koruma ve kollama, toplumu bir arada tutabilme cehdinin değişik versiyonlarından başka bir şey değildir. Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük akımları gerçekte aynı endişeden kaynaklanmaktadır. Belki de bu endişenin bütün düşünce ufuklarını sarmalamış olması bu siyaset tarzlarını yürüten düşünce adamlarının dünya çapında isimler olmasını da engellemiştir.

Üç Tarz-ı Siyaset

Osmanlılık akımını benimseyenler, Osmanlı teb'asını nasıl bir müddet daha bir arada tutabiliriz sorusuna cevap arayan ve değişik din ve mezhepten, değişik etnik kimlikten Osmanlı toplumunu ortak vatan kavramı etrafında yaşatmanın yollarını arıyorlardı. Dikey düzlemde Osmanlı kimliği iddiasındaki bu hareket yatay düzlemde belki de kendinden yüz yıl sonraki liberalizm hareketlerinden daha liberal bir evrensel düşünce kalıbına dayanıyordu. Dikey düzlem sıklıkla dile getirilmesine rağmen, nedense yatay düzlemdeki görüşler pek irdelenmemiştir.

İslamcılık düşüncesi de dikey düzlemde hiç olmazsa Müslüman teb'ayı bir kimlikte bir arada tutabilme sanatıydı; ama yatay düzlemde evrensel çerçevesi olan muhafazakârlıkla örtüşmekteydi ve bu çerçevede dünya çapında pek fikir serdedilmedi. Hatta öyle ki, İslamcılarının öncülleri aynı zamanda kendinden sonraki Türkçü ve zaman zaman da milliyetçi kimliğini alan akımla kesişim oluşturmaktaydı. En büyük ortak isimleri Muhammed Abduh ve Cemaleddin Afganî olan bu akımların kesişim noktaları o kadar çoktu ki, bu bugün bile farklı siyasi partiler olmasa öyle kolay kolay kategorize edilebilecek bir şey değildir. Son akım Türkçülük de dikey düzlemde çok ayırdedici olmakla ve kimlik meselesi çok tebarüz edilmekle birlikte yatay düzlemde toplumcu yani sosyalist düşünce çerçevesi etrafında ne yazık ki evrensel çıkışlar ve dünya çapında eserler verememiştir.

Bütün bu siyaset tarzlarının yüzyıllar başında ve sonunda değişik isimler altındaki takipçilerinin en baştaki fikir babası şüphesiz Namık Kemal'dir. Namık Kemal hem Osmanlıdır, hem İslamcıdır, hem milliyetçidir. Öte yandan romancının ve şairin düşünce adamlığıyla beraber Türk düşüncesine yeni ıstılahlar kattığı ve kendinden sonraki aydınlar yazabilecekleri, kullanabilecekleri kavramlar, terimler, ülküler bırakmıştır. Bütüncül bir felsefe sistemi olarak kabul edilmese de bir Türk Düşüncesi için ilk gayretler babındandır.

Onların Haberdar Olduklarından Haberdar mıyız?

Bu Osmanlı aydınları İslam düşüncesi içindeki kendinden asırlar önce yaşamış bir Farabi'den., İbn Rüşd'den zannedildiği gibi de (Doğu Batı Dergisi'nin sayısında Prof. Dr. Böyle iddia etmektedir.) habersiz değillerdir. Namık Kemal de Ziya Paşa da çıkardıkları dergiler ve özel mektupları takip edilirse görülecektir ki, her Osmanlı aydını gibi, kendinden öncekiler de dahil olmak üzere İbn Rüşd'den ve

Farabi'den haberdardırlar ve eserlerini tartışmaktadırlar.

Bugün ne Namık Kemal, ne Ziya Gökalp, ne Mehmed Akif, ne sonraki nesillerden Nurettin Topçu layık-ı veçhile anlaşılıdır. Eğer anlaşılı olsalardı bugünkü düşünce adamlarımıza, akademik çevrelere daha ziyadesiyle nüfuz etmeleri gerekirdi. Haklarında ne yazık ki yeterli miktarda doktora çalışması bile yapılmamıştır.

Bugün Alev Alatlının kuantum fiziğinden yola çıkarak afazi mantığı geliştirmesinde bir buçuk asır önceki Namık Kemal düşüncesinden parıltılar bulunamaz mı? Ziya Gökalp'in yüz yıl önce Batı karşısında ayakta kalma stratejisi olarak nitelendirilebilecek ama bugün aşılması gereken üçlemesi ve kültür/medeniyet ayırıştırması nasıl milliyetçi düşünce içerisinde ters yüz edilmiş ve fakat bundan milliyetçiler bile ders çıkaramamışsa; Nurettin Topçu'nun hem sosyalist, hem İslamcı ve hem de milliyetçi düşüncenin tarihinde köklü bir yeri bulunduğu üzerine kimse kafa patlatmıyor ve bunun sebeplerini araştırmıyorsa tek tek bu tarihe geçmiş isimler üzerine hatırat türünden bir sürü eser yazılması ne anlam ifade edebilir?

İşte Türk Düşüncesine Yön Verenler Dizisi işte böyle bir fıkri tartışma ortamını yeniden ihya etmeyi amaçlamaktadır. Türk organik / toprağı bağı aydınlarının düşüncelerinden ve birbirleriyle münasebetlerinden / etkileşimlerinden / çatışmalarından hareketle bir Türk Düşüncesine ulaşmayı hedeflemektedir. Yeni kalem erbabının biraz da eskiler üzerinden yollarını aydınlayabileceklerine dair geçmişten geleceğı ufuk turu çizmelerine yardımcı olacaktır.

Namık Kemal'den başlayarak Mehmed Akif, Ziya Gökalp, Nurettin Topçu, erol Güngör, Cemil Meriç, Arvasi ve en son Galip Ağabey biraz da son siyaset tarzımızın, 21. Yüzyıl birlik projemizin işaret taşlarıdır. Bugün niçin böyle bir yoldayız sorusuna geçmişten geleceğı işte bu ufuk turuyla cevap verebileceğiz. Yoksa bugün her hangi bir siyasette var olmamızın açıklanabilir bir tarafı olmazdı.

Lütfü ŐEHŐUVAROĐLU